

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ “ТЕХНОЛОГІЯ”

В статье рассмотрены основные виды исследовательской деятельности студентов. Раскрываются основные формы и этапы, связанные с формированием навыков ведения исследовательской деятельности.

System of organization of Research activity of Future labour Training The main types of student's research activity are described by author in this article. The main form and periods of forming student's research skills are given.

Формування дослідницьких умінь у майбутніх учителів трудового навчання визначається науково-творчим підходом до явищ та процесів, що вивчаються, самостійним переносом засвоєних знань у нову ситуацію, баченням проблем, знаходженням альтернативного способу їх вирішення.

Система підготовки студентів до дослідницької діяльності включає розвиток творчих здібностей майбутніх учителів, формування навичок проведення навчально-дослідницької роботи, формування навичок організації і проведення науково-методичних досліджень.

Існують і застосовуються два основних види діяльності студентів: навчально-дослідницька та науково-дослідна. Навчально-дослідницька діяльність включається в навчальний процес, проводиться в аудиторний час та є обов'язковою для всіх студентів.

Навчально-дослідницька діяльність є складовою частиною практичних занять та відображається в методичних розробках. На сьогодні існують різноманітні форми самостійної навчально-

дослідницької діяльності студентів, які передбачені навчальними планами. Уже на першому курсі студенти стисло знайомляться з формами та методами організації науково-дослідницької роботи під час вивчення курсу "Вступ до фаху". На старших курсах читається дисципліна "Основи наукових досліджень". Таким чином до п'ятого курсу всі студенти підготовлені до самостійного виконання дослідної роботи в тому числі до написання курсових, дипломних та магістерських робіт з різних навчальних дисциплін, до аналітичного огляду літератури, що використовується з метою підготовки доповідей до семінарських занять т. ін.

Важливою ланкою в організації навчально-дослідницької діяльності студентів є введення елементів дослідження в лекції, практичні, лабораторні, семінарські заняття, має знайти відображення у методичних розробках до кожного заняття. Необхідно, щоб студент по-дослідницьки сприймав навчальний матеріал.

Впровадження елементів дослідження у навчальний процес, прагнення зацікавити студентів навчально-дослідницькою діяльністю за допомогою спеціально підібраних завдань й уважне ставлення викладача до них є відправним пунктом для зацікавленості студентів у наступних наукових дослідженнях.

Слід зазначити, що потреба в залученні практично всіх студентів до дослідницької діяльності визначається самою суттю науково-технічного прогресу. Справді, нині відбувається бурхливий зустрічний процес диференціації та інтеграції знань, розширення нових наукових напрямків, виявляється комплексний характер більшості наукових і технічних проблем. Усе це потребує формування спеціалістів, які володіють високою професійною мобільністю.

Задовольнити потреби народного господарства кількістю спеціалістів із нових напрямків науки й техніки неможливо лише розширенням номенклатури спеціальностей, за якими готуються фахівці у вищому педагогічному навчальному закладі освіти. Тому необхідно весь час удосконалювати систему освіти у напрямку всебічного розвитку творчих здібностей, уміння знаходити нові шляхи для розв'язання науково-технічних завдань, що є високою професійною мобільністю спеціаліста.

Однак в організації науково-дослідної діяльності студентів із питань керівництва студентською науковою діяльністю є ще багато невирішених питань. Насамперед, залучення студентів до наукової діяльності кафедр, студентських конструкторських бюро, наукових підрозділів ВНЗ відбувається нерівномірно. Відсоток викладачів, які

здійснюють керівництво науковими пошуками студентів, усе ще невеликий. Вищі навчальні заклади недостатньо залучають видатних учених і спеціалістів науково-дослідних установ, виробничих об'єднань до керівництва студентською творчістю. Ще уповільнено обмін досвідом роботи між студентськими науковими товариствами кафедр, факультетів, ВНЗ. Наукові розробки студентів недостатньо пов'язані з конкретними вимогами науки та виробництва. Часто студенти, залучені до участі в загальній науково-дослідній темі кафедр, виконують лише допоміжні функції, не уявляючи суті науково-дослідної розробки.

Усі форми, у яких здійснюється залучення студентської молоді до наукової творчості, до набуття навичок навчально-дослідницької діяльності, впливають на процес підготовки висококваліфікованих спеціалістів, але ступінь цього впливу різний.

Розвиток дослідницької діяльності студентів, насамперед, має формуватися на основі навчального процесу. Завдяки зв'язку між навчальною роботою студентів і тими дослідженнями, які вони проводять у позааудиторний час можна забезпечити перспективним плануванням усіх засобів розвитку творчих навичок із першої до останньої лекції. Йдеться таким чином, про найбільш повне поєднання навчальних і наукових завдань, які ставляться перед студентами на різних етапах навчання. Підготовку потрібно здійснювати в три етапи. На першому етапі (I-II курси) визначаються здібності і творчі можливості кожного студента, і на цій підставі складається індивідуальний план професійної підготовки до навчально-дослідницької діяльності. Формуються навички проведення дослідницької роботи і розвиваються за основні якості творчої особистості в галузі педагогіки і психології. Загальні здібності та якості розвиваються за допомогою спеціально розроблених вправ і завдань. Основна увага приділяється розвитку наукової інтуїції, уяви, вмінню нестандартного мислення. Здатності у галузі трудової та професійної підготовки розвиваються на лабораторних роботах, що містять елементи дослідницького характеру. На заняттях необхідно знайомити студентів з методами й підходами до розв'язання пошуково-творчих задач; формувати в них уміння і навички виходу за межі ланцюжка логічних міркувань; виробляти навички рішення винахідницьких завдань і вміння переборювати психологічний бар'єр. На даному етапі варто звернути особливу увагу на залучання студентів до навчально-дослідницької роботи, виконання індивідуальних завдань дослідницького характеру.

На наступному етапі підготовки (III курс) студенти знайомляться з методами організації і проведення наукових досліджень на лабораторних і практичних заняттях із фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін. Студенти виконують завдання на розвиток уяви, інтуїції, вмінь спостерігати, які зміни відбуваються, якщо змінюються параметри розрахунків. Відбувається подальший розвиток творчих здібностей студента, удосконалюються навички проведення наукових досліджень.

На третьому етапі (IV-V курс) формуються експериментальні уміння і навички проведення науково-методичних досліджень, експериментальної перевірки ефективності застосовуваних методів і прийомів наукових досліджень, які формуються шляхом виконання дослідницьких завдань під час проходження студентами практик.

Форми організації та види навчальної діяльності студентів показані у таблиці 1.

Цілком очевидно, що знання будуть міцними тільки тоді, коли вони не просто заучуються, а засвоюються творчо і застосовуються практично. Навчити цьому студентів може лише викладач, який сам активно працює в науці. Тому серед факторів, які сприяють зростанню зацікавленості студентів у дослідницькій діяльності, є насамперед підвищення наукової кваліфікації викладачів.

Таблиця 1

Форми організації і види навчальної діяльності

Етапи підготовки	Форми організації та види навчальної діяльності
<i>Розвиток творчих здібностей</i>	<ul style="list-style-type: none"> - творчі лабораторні роботи дослідницького характеру; - вправи і завдання на розвиток творчих здібностей; - колективні дослідження в галузі педагогіки і психології; - індивідуальні завдання з розробки лабораторних приладів і устаткування;
Формування навичок наукових досліджень	<ul style="list-style-type: none"> - знайомство з загальними методами педагогічних досліджень; - знайомство з методами наукового дослідження; - розробка окремих питань методики викладання трудового навчання;

Етапи підготовки	Форми організації та види навчальної діяльності
	- участь у наукових розробках викладачів і кафедр;
Формування експериментальних навичок наукових досліджень	- збір експериментального матеріалу для курсових (дипломних) робіт; - індивідуальні завдання з комплексного наукового дослідження на період проходження практики.

Розвиток студентської творчості має здійснюватися завдяки вдосконаленню усіх форм навчально-дослідницької діяльності майбутніх учителів освітньої галузі “Технологія” у тісному взаємозв’язку з навчальним процесом, поліпшенню наукового рівня досліджень, максимальній орієнтації освіти на вимоги народного господарства.

Для цього слід розширювати практику організації вузівських, міжвузівських студентських комплексних пошукових груп і творчих об’єднань при академічних і галузевих науково-дослідних інститутах на базі промислових підприємств.

Участь студентів у науковій роботі – важливий елемент виховання. Тому завдання з удосконалення форм навчально-дослідницької діяльності студентів, поліпшення наукового рівня студентських досліджень мають стати складовою частиною вищого навчального закладу.

Професійна підготовка студентів ведеться на лекціях, спецкурсах, практичних, лабораторних заняттях, під час проходження практик, виконання індивідуальних творчих завдань, при зборі матеріалу й написанні курсових і дипломних робіт, шляхом залучення студентів до навчально-дослідницької роботи.

У сучасних умовах відбувається посилення ролі самостійної роботи студентів. Проте лекція залишається головною інформаційною магістраллю в навчально-дослідницькій роботі студентів вищої школи. Вона ставить за мету ознайомити студентів з головним змістом, принципами і закономірностями предмета, головними ідеями й напрямками розвитку даної галузі науки, скерувати подальшу діяльність студентів в інших організаційних формах навчання. Відомі такі спроби класифікацій лекцій вищих навчальних закладів.

І.Ф.Харламов класифікує лекції відповідно до змісту підручника [4], К.Л.Біктагіров за їх місцем в умовах читання систематичного курсу [2, с.122], І.Ф.Фабер аналізуючи дослідження багатьох вчених пропонує дві класифікації лекцій за дидактичною метою [3, с.172], Л.Г.Борисова, О.О.Соловйова – за роллю в організації навчального процесу [1, с.132].

Застосування проблемних, оглядових, узагальнюючих лекцій у вищих навчальних закладах освіти дозволяє урізноманітнювати функції лекції як форми організації навчально-дослідницької діяльності, розширювати її використання в навчальному процесі. Лекції дозволяють систематично застосовувати в навчанні такі види дослідницької роботи, як проблемне викладення матеріалу, евристичні бесіди, дискусії, мікровикладання.

Як показує досвід навчально-дослідницьку діяльність студентів можна і слід пов'язувати з навчальними планами і програмами та власне процесом навчання. Активний розвиток студентської наукової творчості в усіх її формах дає змогу підготувати спеціаліста, який би вмів володіти методологією наукових досліджень, постійно впроваджував у практику новітні досягнення науки, техніки, культури, творчо мислив. Формувати, закріплювати й розвивати наукові інтереси студентів слід з перших днів їх навчання. Це є запорукою подальшої активної участі студентів у самостійній дослідницькій діяльності.

Навчально-дослідницька діяльність за допомогою включення в аудиторні і позааудиторні форми організації навчання таких завдань, які передбачають “вихід” навчально-пізнавальної діяльності студентів за межі програмного матеріалу, оптимізує самоосвітню роботу студентів, спонукає їх до безперервності та систематичності у навчанні.

Література

1. Борисова Л.Г. Молодой учитель: труд, быт, творчество. – М., 1983.
2. Педагогика высшей школы. Учеб. пособие // Сост. К.Л.Биктагиров и др. – Казань: Изд-во Казанского университета, 1985.
3. Фабер И.Ф. Очерки вузовской педагогики. – Саратов: Изд-во Саратовского ун-та, 1984.
4. Харламов И.Ф. Педагогика: Учеб. – 6-е изд. – М.: Университетское, 2000.